

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Історичний факультет
Кафедра етнології та краєзнавства

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник декана з науково-педагогічної
та навчальної роботи
Історичний факультет

серпень 2023р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
**АРХІТЕКТУРНА ТА МОНУМЕНТАЛЬНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ ЯК
ОБ'ЄКТ ЕКСКУРСІЙНОГО ПОКАЗУ**
для студентів

Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	032 Історія та археологія
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	Краєзнавство, екскурсознавство та історико-культурний туризм
Вид дисципліни	вибіркова
Форма навчання	денна
Навчальний рік	2023/2024
Семестр	7
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: Ставнюк Оксана Вікторівна, кандидатка історичних наук,
асистентка кафедри етнології та краєзнавства

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» _____ 20__ р.
(підпис. ПІБ, дата)
на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» _____ 20__ р.
(підпис. ПІБ, дата)

КИЇВ – 2023

Розробник: Третяк Кирило Олегович, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри археології та музеєзнавства, Ставнюк Оксана Вікторівна кандидатка історичних наук, асистентка кафедри етнології та краєзнавства

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедрою етнології та краєзнавства

_____ (Капелюшний В.П.)

Протокол № 14 від «21» 06 2023р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол № 1 від «31» 08 2023 року

Голова науково-методичної комісії _____ (Терес Н.В.)

ВСТУП

1. **Мета дисципліни** полягає в широкому ознайомленні студентів з визначними і маловідомими пам'ятками монументальної архітектури України, які складають національно-культурну спадщину.
2. **Попередні вимоги** до опанування або вибору навчальної дисципліни:
 1. Знати основні поняття з історії світової культури.
 2. Знати етапи розвитку та історії культури України.
 3. Знати на які типи поділяються пам'ятки історико-культурної та природної спадщини.

3. **Анотація навчальної дисципліни:**

В програмі курсу студенти досліджують зразки пам'яток української архітектури і містобудування різних регіонів і періодів у контексті історії розвитку національної культури і мистецтва. Дисципліна «АРХІТЕКТУРНА ТА МОНУМЕНТАЛЬНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ ЯК ОБ'ЄКТ ЕКСКУРСІЙНОГО ПОКАЗУ» відіграє важливу роль у формуванні компетенцій у організації екскурсійної діяльності, отриманні необхідного комплексу теоретичних та практичних знань для вирішення певних організаційних завдань на сучасному рівні розвитку туризму.

4. **Завдання (навчальні цілі):**

- формування цілісної системи знань про категорії пам'яток містобудування та архітектури України, їх регіональні, історичні та стилеві особливості;
- ознайомити студентів з історією розвитку архітектури і забудови в Україні з найдавніших часів до наших днів;
- надати знання про багатство і різноманітність архітектурних пам'яток України, проаналізувати цінність найголовніших з них;
- ознайомити студентів з усіма типами і категоріями пам'яток, охарактеризувавши кожен з них окремо;
- виробити у студентів вміння самостійно визначати типи, категорії та стилі пам'яток.
- уміти застосовувати теоретичні знання у вирішенні практичних завдань щодо організації показу пам'яток під час екскурсій та турів країною.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні знати відмінності між різними архітектурними стилями, володіти інформацією про розташування і історію найбільш відомих архітектурних пам'яток, а також архітектурних комплексів і заповідників. Вміти використовувати придбані знання під час екскурсійної діяльності.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології викладання і навчання)	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток підсумку одиниці дисципліни у й з
Код	Результат навчання (РН)			
1.1	<i>Знати</i> історію розвитку архітектури як мистецтва в Україні, її основні етапи	Лекції, семінарські заняття, самостійна робота	Усне опитування, реферат 1, залік	15
1.2	<i>Знати</i> основні зразки української архітектурної спадщини, її типи	Лекції, семінарські заняття, самостійна робота	Усне опитування, бліц-опитування, залік	25
2.1	<i>Вміти</i> розрізняти (класифікувати) архітектурні стилі пам'ятки за стилями та регіональними особливостями	Лекції, семінарські заняття, самостійна робота	Усне опитування, контрольна робота 1, залік	30
3.1	<i>Розробляти</i> екскурсії, презентації та популяризувати матеріал щодо пам'яток містобудування і архітектури	Лекції, семінарські заняття, самостійна робота	Усне опитування, реферат 2	15
4.1	<i>Самостійно</i> виявляти та визначати цінність історико-культурних об'єктів – пам'яток архітектури	Лекції, семінарські заняття, самостійна робота	Усне опитування, контрольна робота 2	15

6. Програмні результати навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	2.1	3.1	4.1
Програмні навчання (назва)					
ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний період або проблему (в тому числі з краєзнавства,		+	+	+	+

історико-культурного туризму та екскурсійної справи)					
ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.			+		+
ПРН 9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.				+	
ПРН 15. Вміти розробляти красзнавчі та інші види екскурсій і турів пізнавального характеру.	+	+	+		+
ПРН 17. Вміти розробляти екскурсій та тури історико-культурного спрямування.	+	+	+	+	+
ПРН 18. Вміти впроваджувати та організовувати тематичні екскурсій та тури на основі історико-культурної спадщини України та країн світу.				+	+

7. Схема формування оцінки

7.1. Форма оцінювання студентів

1. Контрольні роботи з тем ЗМ1 і ЗМ2: РН 2.1, 4.1 – 20 балів/12 балів.

2. Реферати з тем ЗМ 1 і ЗМ2: РН 1.1, 3.1 – 10 балів/6 балів.

3. Оцінювання роботи під час практичних занять ЗМ1 і ЗМ2: РН 1.1 - 4.1
- 25 балів/15 балів.

4. Бліц-опитування з тем ЗМ1: РН 1.1,1.2, 2.1 – 5 балів/3 бали

Бліц-опитування з тем ЗМ2: РН 3.1, 4.1 – 5 балів/3 бали

5. Підсумкова контрольна робота: РН 1.1, 1.2, 2.1 – 40 балів

Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: поточний контроль (робота на семінарських заняттях, написання рефератів, практичні заняття) і підсумковий контроль (іспит). Загальна сума балів – 100 (з них: поточний модульний контроль – 60 балів, підсумковий контроль – 40 балів).

7.2. Організація оцінювання

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані під час семінарів (усні опитування); бали, отримані за виконання рефератів; бали, отримані під час модульного контролю (за виконання тестових завдань), а також бали, отримані під час складання підсумкового контролю (заліку), а саме: за відповіді на два розгорнутих питання.

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1-6, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 7-12.

Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: семестрове оцінювання (контрольні роботи, усне опитування, реферати) і підсумкове оцінювання (залік).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання – максимум 60 балів; підсумкове оцінювання (залік) – максимум 40 балів).

Змістовий модуль 1 Історія розвитку архітектури та будівництва в Україні			Змістовний модуль 2 Регіональна і стилістична класифікації пам'яток			Залік
30 залікових балів (максимум)			30 залікових балів (максимум)			
Самостійна робота (бліц-опитування, реферат)	Семінари	Модульний контроль	Самостійна робота (реферат)	Семінари	Модульний контроль	40 балів (максимум)
10 (максимум)	10 (максимум)	10 (максимум)	5 (максимум)	15 (максимум)	10 (максимум)	

Упродовж семестру оцінюється робота студента під час кожного семінару (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість досягти від 1 до 5 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання **1 бал**;
- логіка викладення **1 бал**;
- використання основної і додаткової літератури **1 бал**;
- аналітичні міркування, вміння робити висновки **2 бали**.

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання як окремих тем, так і деяких розділів тем програми курсу. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється у формі бліц-опитування на лекціях, оцінювання рефератів, модульних контрольних робіт.

На останньому лекційному занятті проводиться **бліц-опитування**

(загалом 1 за семестр) щодо понять та визначень, які студент має засвоїти в процесі опанування програмного матеріалу курсу. Правильна відповідь на одне запитання оцінюється в 1 бал. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент під час одного блиц-опитування – **5**.

Реферат студент подає викладачеві на останньому семінарі. Критеріями оцінки самостійної роботи студента є:

глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція **5 бали**;
тема розкрита неповно **4 бали**;
реферат суто компілятивного рівня **3 бали**;
розкритий лише окремий аспект **2 бали**.

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться контрольні роботи у формі тестування. Тестування містить 10 запитань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 1 бал.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Заліковий білет з курсу містить 2 питання. Студент повинен дати письмову розгорнуту відповідь.

Критеріями оцінювання (від 1 до 20 балів за одне завдання) відповіді є: Відповідь повна, подане власне бачення проблеми **18-20**
Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу **15-17**
Відповідь відображає знання фактичного матеріалу з питання **13-14**
Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки **10-12**
Відповідь фрагментарна, відображені лише окремі аспекти проблеми **8-9**
Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі **5-7**
Відповідь містить значні помилки елементарного рівня **1-4**

Бали, отримані студентом під час заліку, додаються до балів, набраних студентом за результатами семестрового оцінювання (семінарські заняття, модульні контрольні роботи, блиц-опитування, реферати). Умовою допуску до екзамену є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 20 балів (**критично-розрахунковий мінімум**). При цьому обов'язковим є успішне

складання модульних контрольних робіт. **Рекомендований мінімум** для допуску до екзамену – 36 балів.

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Залік	Підсумкова оцінка
Мінімум	18	18	24	60
Максимум	30	30	40	100

7.2 Шкала відповідності оцінок

Національна система оцінювання	Сума балів
Відмінно/Excellent	90-100
Добре/Good	75-89
Задовільно/Satisfactory	60-74
Незадовільно/Fail	0-59

8 Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і семінарських занять

№	Назва теми	лекції	семінари	самостійна робота
Модуль 1. Історія розвитку архітектури та будівництва в Україні				
1	Вступ. Тема 1. Архітектура Русі X-XIII ст. Основні об'єкти екскурсійного показу: "Місто Володимира", Місто Ярослава", Софія Київська (Київ); «Борисоглібський собор» (Чернігів)	2		4
2	Тема 2. Архітектура України доби ВКЛ та Речі Посполитої у XIV- першій пол. XVII ст.: замки, оборонні споруди, монастирі. Екскурсійні маршрути Волині та Поділля	2		4
3	Тема 3. Українське бароко як виразник національної ідеї в архітектурі XVII-XVIII ст. Об'єкти екскурсійного показу – Георгіївський собор Видубицького монастиря у Києві, Катерининська церква у Чернігові, Успенський собор у Новгород-Сіверському тощо	2	2	4
4	Тема 4. Класицизм XIX ст. Екскурсійні маршрути Одеси, Києва, Харкова, Львова, Полтави, Білої Церкви	2		6
5	Тема 5. Історизм, еkleктика та модерн в Україні наприкінці XIX – на поч. XX ст. Залізничні вокзали Львова, Києва, Жмеринки, Харкова, спорудження театрів та музеїв, промислові споруди, торгові пасажи.	2	2	6

6	Тема 6. Конструктивізм-функціоналізм, «ар-деко» та неокласицизм ХХ ст. Об'єкти екскурсійного показу: Київські прибуткові будинки (будинки Морозова та Родзянка), Сецесійний квартал Музейного провулку), Будинок з химерами, Бессарабський ринок, клініка Качковського (Київ); Торгово-Ремісничя палата, Кредитне товариство землевласників, Празький кредитний банк, Технологічний інститут та інш. (Львів). Одеський модерн в архітектурі: Єврейська лікарня, будинки Магнера, Менделевича, Луцького та інш. Об'єкти екскурсійного показу Дніпра: Дохідні дома, Сирітський притулок, Анатомічний корпус Медінституту.	2		6
	Реферат за змістом ЗМ1			10
	Контрольна робота з тем ЗМ1		1	
Модуль 2. Регіональна і стилістична класифікації пам'яток				
7	Тема 7. Історична забудова та архітектурні пам'ятки Києва в екскурсійних маршрутах міста	2	2	6
8	Тема 8. Архітектурні пам'ятки Південної України, Слобожанщини і Донбасу як складові екскурсійних турів.	2	2	6
9	Тема 9. Архітектурні пам'ятки Західної України. Місцеві екскурсійні маршрути Львова, Кам'янець-Подільського, Чернівців, Дрогобича, Почаєва та ін.	2		6
11	Тема 10. Архітектурні пам'ятки Лівобережної України в екскурсійних турах	2	2	4
12	Тема 11. Архітектурні пам'ятки Правобережної України в екскурсійних турах	2	2	4
13	Тема 12. Архітектурні пам'ятки Закарпаття і Буковини в екскурсійних турах	2	2	4
14	Реферат за змістом ЗМ2			10
15	Контрольна робота з тем ЗМ2		1	
16	ВСЬОГО	24	16	80

Загальний обсяг – 90 год., в тому числі:

Лекцій – **24**

Семінари – **16**

Самостійна робота – **80**

9 Рекомендована література:

Основна

1. Антонюк Д. Римо-католицькі кляштори в Україні. – Вінниця: Твори, 2021.

2. Вечерський В. Архітектурна і містобудівна спадщина доби Гетьманщини: формування, дослідження, охорона – К.: Головкиївархітектура-ІНДІТІАМ, 2001.
3. Вечерський В. Пам'ятки архітектури і містобудування Лівобережної України – К.: Видавничий дім А.С.С, 2005.
4. Вечерський В. Спадщина містобудування України – К.: НДІТІАМ-Головкиївархітектура, 2003.
5. Маленков Р. Світова спадщина ЮНЕСКО в Україні – К.: Комора, 2021
6. Вечерський В. Курс історії архітектури Східної Європи – К.: АртЕк, 2007.
7. Українська культура: Історія і сучасність. – К., 1994.

Додаткова

1. Архітектура. Короткий словник-довідник – К.: Будівельник, 1995.
2. Вечерський В. Українські дерев'яні храми – К.: Наш час, 2007.
3. Вечерський В. Українські монастирі – К.: Наш час, 2008.
4. Войцун Л. Тернопіль у плині літ – Тернопіль: Джура, 2003.
5. Віроцький В.Д., Карнабіда А.А., Киркевич В.Г. Монастирі та храми землі Сіверської – К.: Техніка, 1999.
6. Годованюк О.М. Монастирі та храми Волинського краю – К.: Техніка, 2004.
7. Друг О. Вулицями старого Києва – Львів: Світ, 2013.
8. Забудова Києва доби класичного капіталізму або коли і як місто стало європейським – К.: Варто, 2012.
9. Завада В.Т. Дерев'яні храми Полісся. – К.: Техніка, 2004.
10. Івашко Ю. Дерев'яне церковне зодчество Київщини – К.: Гопак, 2003.
11. Історико-культурна спадщина України: проблеми дослідження та збереження. – К.: НАН України, Інститут історії України, Інститут туризму ФПУ, 1998.
12. Історія української культури, Т.1-Т.4 – К.: Наукова думка, 2001-2005.
13. Історія української архітектури. – К.: Техніка, 2003.
14. Історія української та зарубіжної культури. Навчальний посібник – К.: Вища школа, Знання, 1999.
15. Історія української культури. – К.: Либідь, 1994.
16. Кілесо С.К. Архітектурні та мистецькі скарби Богданового краю. – К.: Техніка, 2000
17. Колосок Б.В. Православні святині Луцька. – К.: Техніка, 2003.
18. Культура українського народу. – К., 1994.
19. Липа К. Під захистом мурів (з історії української фортифікації 10-17 ст.) – К.: Наш час, 2007.
20. Логвин Г.Н. По Україні. Стародавні мистецькі пам'ятники. – К.: Мистецтво, 1968.

21. Мельник Б.В. Вулицями старовинного Львова. – Львів: Світ, 2001.
22. Пам'ятки архітектури та містобудування України: довідник Державного реєстру національного культурного надбання. – К.: Техніка, 2000.
23. Ричков П.А., Луц В.Д. Архітектурно-мистецька спадщина князів Острозьких. – К.: Техніка, 2002.
24. Ричков П.А., Луц В.Д. Почаївська Свято-Успенська лавра – К.: Техніка, 2000.
25. Ричков П.А., Луц В.Д. Сакральне мистецтво Володимира-Волинського – К.: Техніка, 2004.
26. Самойлович В.П. Народна архітектура України. – К.: Абрис, 1999.
27. Старовинні маєтки України: Книга-альбом /1. Д. Родічкін, О. І. Родічкіна. – К.: Мистецтво, 2005.
28. Степовик Д. Скарби України. – К.: Веселка, 1991.
29. Сто найвідоміших шедеврів України. – К.: Автограф, 2004.
30. Таранушенко С.А. Монументальна дерев'яна архітектура Лівобережної України. – К.: Будівельник, 1976.
31. Таранушенко С. Пам'ятки архітектури Київської губернії. – Харків, 2011
32. Україна: Путівник / Підгот. і упоряд. О. Зінкевич і В. Гула. – К.: Смолоскип, 1993.
33. Українське мистецтво та архітектура кінця 19 – початку 20 ст. – К.: Наукова думка, 2000.
34. Храми України. – К.: Мистецтво, 2000.